

УДК 315.7

В. М. Шостак,
к. і. н., доцент, доцент кафедри культурології,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4837-9633>
О. Д. Москвич,
к. філос. н., старший викладач кафедри культурології,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6964-7863>

DOI: 10.32702/2306-6814.2023.14.97

СТРАТЕГІЧНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОЄКТУВАННЯ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

V. Shostak,
PhD in Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Cultural Studies,
Lesya Ukrainka Volyn National University
O. Moskvych,
PhD in Philosophy, Senior Lecturer of the Department of Cultural Studies,
Lesya Ukrainka Volyn National University

STRATEGIC APPROACHES TO RISK MANAGEMENT OF SOCIO-CULTURAL DESIGN IN AN UNCERTAIN ENVIRONMENT

У статті висвітлені стратегічні підходи до управління ризиками соціокультурного проектування в умовах невизначеності зовнішнього середовища. Виявлено, що ефективність соціокультурних проєктів, що реалізуються в складному, динамічному та невизначеному зовнішньому середовищі, залежить від розуміння причин і механізмів заходів ризиків та розробки заходів щодо управління ними. Визначено, що соціокультурне проектування — це особливий тип управлінської практики, яка керує відповідним процесом в соціокультурному середовищі та функціонує як практично-теоретична складова минулого, сьогодення та майбутнього. З'ясовано, що проблема соціокультурного проектування є предметом міждисциплінарного аналізу та узагальнюється в єдину концепцію культури на основі стратегічного мислення в рамках стратегічних підходів до проектування. Встановлено, що ризиками соціокультурного проектування в умовах невизначеності зовнішнього середовища є ризик планування і координації реалізації соціокультурного проєкту; ризик залучення фінансування із зовнішніх джерел для реалізації проєкту; ризик невгоди від реалізації соціокультурного проєкту; ризик організації реалізації соціокультурного проєкту. З'ясовано, що механізмом управління ризиками соціокультурного проектування є проєктна діяльність, яка передбачає організацію роботи у таких сферах, як наука, освіта та безумовно культура, а також у інших сферах, що потребують постійного інноваційного розвитку, ініціативи та вміння залучати ресурси і ухвалювати рішення. Встановлено, що управління ризиками соціокультурного проектування характеризується типом управління,

методом управління або організаційною структурою для розробки проєктів і програм. Виділено завдання соціокультурного проєктування. Визначено, що управління ризиками соціокультурного проєктування в умовах невизначеності зовнішнього середовища передбачає ідентифікацію, оцінку, планування, моніторинг та впровадження коригувальних дій для аналізу та пом'якшення впливу таких ризиків. Виділено чинники, якими визначається наявність ризиків соціокультурного проєктування.

The article highlights strategic approaches to managing the risks of socio-cultural design in the face of environmental uncertainty. It is found that the effectiveness of socio-cultural projects implemented in a complex, dynamic, and uncertain external environment depends on understanding the causes and mechanisms of risk events and developing measures to manage them. It is determined that socio-cultural design is a special type of management practice that manages the relevant process in the socio-cultural environment and functions as a practical and theoretical component of the past, present, and future. It has been found that the problem of socio-cultural design is a subject of interdisciplinary analysis and is generalized into a single concept of culture based on strategic thinking within the framework of strategic design approaches. It has been established that the risks of socio-cultural design in an uncertain environment are the risk of planning and coordinating the implementation of a socio-cultural project; the risk of attracting funding from external sources for project implementation; the risk of disadvantage from the implementation of a socio-cultural project; the risk of organizing the implementation of a socio-cultural project. It is found that the mechanism for managing the risks of socio-cultural design is project activity, which involves the organization of work in such areas as science, education, and, of course, culture, as well as in other areas that require constant innovative development, initiative, and the ability to attract resources and make decisions. It is established that risk management in sociocultural design is characterized by the type of management, management method, or organizational structure for the development of projects and programs. The tasks of socio-cultural design are highlighted. It is determined that managing the risks of socio-cultural design in the face of environmental uncertainty involves identifying, assessing, planning, monitoring, and implementing corrective actions to analyze and mitigate the impact of such risks. The factors that determine the existence of risks in socio-cultural design are highlighted.

*Ключові слова: управління, соціокультурне проєктування, ризик, невизначеність, проєктна діяльність.
Key words: management, socio-cultural design, risk, uncertainty, project activity.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Потреба в управлінні ризиками соціокультурного проєктування зумовлює необхідність координації застосування певних ресурсів, зокрема людських та матеріальних, використовуючи сучасні методи та прийоми управління, з метою досягнення розумних переваг для учасників проєктування та високої якості результатів цього процесу. З підвищенням складності підвищуються вимоги до умов реалізації соціокультурного проєктування.

У результаті комплексних змін в Україні, як на макро, так і на мікрорівні, створюються нові моделі та механізми побудови сучасних відносин та удосконалюються наявні. Тому кожен розуміє, що для більш прибуткової діяльності, перш за все, необхідно досконало вести таку діяльність. Важливе місце в цьому випадку займає управління ризиками соціокультурного проєктування, що, зі свого боку, зумовлює актуальність тематики цієї статті.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематичні аспекти соціокультурного проєктування вивчають багато науковців. Так, Я. Мартинишин

та О. Костюченко зауважують, що управління соціокультурною сферою характеризує взаємодію економічних, культурних, соціально-психологічних, креативних і технологічних аспектів у контексті ефективного управління часовими, матеріальними та людськими ресурсами. Соціокультурне проєктування створює умови для творчого саморозвитку та реалізації творчого потенціалу як інтегрованої та комплексної порівняльної ознаки професійних компетенцій: полікультурної, мовної, інформаційної, політичної, соціально-психологічної тощо [1, с. 88]. О. Яковлев стверджує, що під соціокультурним проєктуванням доцільно визначати специфічну діяльність, яка передбачає проведення аналізу та визначення причин стану об'єктів або виділення цілей і завдань, що характеризують сферу проєктної діяльності та встановлення методів та інструментів досягнення поставлених цілей. Метою соціокультурного проєктування є поєднання двох підсистем: суспільства та культури. У цьому випадку проєкт є засобом збереження чи відтворення соціального та культурного феномену, що відповідає конкретній історичній ситуації [2, с. 207]. О. Хлистун та А. Букацелі наголошують, що соціокультурне проєктування виникло на межі, де змішалися дві підсистеми — культура і суспільство. Таким чином, ство-

рений проєктом віртуальний соціокультурний простір слугує засобом збереження, обробки та відтворення історичних, соціальних і культурних явищ відповідно до суспільних вимог [3, с. 114]. Ю. Калиновський вважає, що ризики соціокультурного розвитку сучасної України спричинені історичним прогресом, який, з одного боку, призводить до конфліктів між українським народом, захищаючи свою мову, культуру, історичні традиції, боротьбу за державний статус тощо, а з іншого характеризує сучасні трансформаційні процеси, негативні аспекти глобалізації та інформаційної революції, а також кризу духовності та моралі. Деструктивні процеси соціокультурного простору України визначаються такими чинниками ризику, як розчинення суспільних цінностей, невизначеність світогляду громадян та зниження рівня духовної безпеки, пов'язаних з низкою питань освіти, культури, виховання [4, с. 10].

Враховуючи важливість досліджень, проведених науковцями, слід зазначити, що було проведено недостатньо досліджень, щоб висвітлити особливості управління ризиками соціокультурного проєктування в умовах невизначеності зовнішнього середовища.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою наукової статті є висвітлення стратегічних підходів до управління ризиками соціокультурного проєктування в умовах невизначеності зовнішнього середовища.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Успішність реалізації соціокультурних проєктів пов'язана з високим ступенем невизначеності зовнішнього середовища, оскільки терміни початку інвестування та прийняття рішення щодо досягнення результату можуть бути відкладені, а розробка та реалізація проєкту вимагає залучення фінансових ресурсів. Неповний облік і врахування ризиків під час прийняття рішень можуть призвести до незавершених соціокультурних проєктів і значних фінансових втрат. Ефективність таких проєктів, що реалізуються в складному, динамічному та невизначеному зовнішньому середовищі, залежить від розуміння причин і механізмів заходів ризиків та розробки заходів щодо управління ними. Необхідність підвищення ефективності інвестиційної діяльності спонукає до застосування сучасних підходів до управління ризиками соціокультурного проєктування та реалізації превентивних заходів щодо зменшення впливу таких ризиків в умовах невизначеності зовнішнього середовища.

Соціокультурне проєктування — це особливий тип управлінської практики, яка керує відповідним процесом в соціокультурному середовищі. У сучасній соціокультурній діяльності проєктування функціонує як практично-теоретична складова минулого, сьогодення та майбутнього. Виключно від ефективного управління системою соціокультурної сфери та її окремими елементами залежить максимальне задоволення потреб суспільства.

Проблема соціокультурного проєктування є предметом міждисциплінарного аналізу та узагальнюється

в єдину концепцію культури на основі стратегічного мислення в рамках стратегічних підходів до проєктування.

Ризики та загрози відіграють важливу роль у розвитку соціокультурного проєктування і управління такими ризиками дає змогу їх розпізнати. У цьому контексті актуальною є спроба адаптації методології управління ризиками до соціокультурного процесу, а саме шляхом соціогуманітарного перегляду управління ризиками та формулювання інтегрованої моделі управління ризиками соціокультурного проєктування в умовах невизначеності зовнішнього середовища на основі відповідних методик.

Різноманітні ризики супроводжують розвиток кожного суспільства. Намагання "позбутися" ризиків стимулює соціально-динамічну діяльність суб'єктів суспільних трансформацій. Важливо розуміти природу та глибину цих ризиків, а також їхні наслідки та можливість подолання (нівелювання) в даному суспільстві.

Важливість ризиків в умовах невизначеності зовнішнього середовища полягає в тому, що гіпотетично існує декілька можливих варіантів розвитку подій після реагування (дій) на існуючу ситуацію.

Важливе місце в цьому випадку займає управління такими ризиками соціокультурного проєктування в умовах невизначеності зовнішнього середовища, як: ризик планування і координації реалізації соціокультурного проєкту; ризик залучення фінансування із зовнішніх джерел для реалізації проєкту; ризик невігоди від реалізації соціокультурного проєкту; ризик організації реалізації соціокультурного проєкту тощо.

У процесі реалізації соціокультурних проєктів можуть бути неповною мірою враховані особливості співпраці з рекламними агентствами. Проєктні групи повинні аналізувати, наскільки конкурентоспроможними є проєкти, які вони розробляють, беручи до уваги культурну відповідність послуг інтересам і потребам споживачів, якість культурних продуктів та умови співпраці з іншими установами та органами культури.

В умовах невизначеності зовнішнього середовища доцільним механізмом управління ризиками соціокультурного проєктування є проєктна діяльність. Ця діяльність передбачає організацію роботи у таких сферах, як наука, освіта та безумовно культура, а також у інших сферах, що потребують постійного інноваційного розвитку, ініціативи та вміння залучати ресурси і ухвалювати рішення. Багато експертів вважають, що управління ризиками соціокультурного проєктування трансформується на важливу та актуальну сферу діяльності, в якій розвивається соціокультурне середовище [5].

Управління ризиками соціокультурного проєктування характеризується типом управління, методом управління або організаційною структурою для розробки проєктів і програм. Зазначені підходи відображають різні аспекти тлумачення цього складного поняття.

Доцільно відзначити, що соціокультурне проєктування передбачає виконання наступних завдань:

1) виокремлення шляхів розв'язання соціокультурних проблем на національному та регіональному рівнях на основі об'єктивних даних та оцінок;

2) виділення потенційних ризиків у ході ухвалення рішень та реалізації проєктів соціокультурного спрямування;

3) аргументування оптимальних напрямків розвитку соціокультурного середовища в Україні на основі національної державотворчої стратегії та створення моделі держави, яка трансформує цю підсистему;

4) формування форм реалізації соціокультурного проєктування у соціальній практиці, беручи до уваги світові та регіональні тенденції;

5) визначення обсягу тем і об'єктів в рамках відповідного соціокультурного проєкту [6, с. 85].

Ризики, що впливають із цінностей, хибних уявлень і соціальних практик на рівні суспільної свідомості зберігають значний деструктивний потенціал.

Тому управління ризиками соціокультурного проєктування в умовах невизначеності зовнішнього середовища передбачає ідентифікацію, оцінку, планування, моніторинг та впровадження коригувальних дій для аналізу та пом'якшення впливу таких ризиків.

Наявність ризиків соціокультурного проєктування визначається наступними чинниками:

1) відсутність повної та вірогідної інформації про продукти (послуги) культурно-мистецьких проєктів, а також про внутрішнє та зовнішнє соціокультурне середовище реалізації проєкту, що дозволить точно оцінити всі параметри проєкту;

2) наявність випадкових елементів і неможливість передбачити всі чинники, які певною мірою можуть вплинути на проєкт;

3) наявність суб'єктивних чинників, пов'язаних з різними інтересами учасників проєкту або поведінкою структур і організацій, пов'язаних з реалізацією проєкту.

ВИСНОВКИ

Таким чином, за результатами проведених досліджень визначено особливості управління ризиками соціокультурного проєктування в умовах невизначеності зовнішнього середовища. Встановлено, що соціокультурне проєктування становить особливий вид управлінської практики, який керує процесами в соціокультурному середовищі. Ризики та загрози відіграють важливу роль у розвитку соціокультурного проєктування і можуть бути ідентифіковані шляхом управління ними. Важливо розуміти природу і глибину цих ризиків, а також їхні наслідки і можливості подолання у соціокультурному суспільстві. Управління ризиками соціокультурного проєктування в умовах невизначеності передбачає аналіз впливу цих ризиків, їх ідентифікацію, оцінку, планування, моніторинг та реалізацію коригувальних дій для їх пом'якшення.

Література

1. Мартинишин Я. М., Костюченко О. В. Проектний менеджмент як стратегічний інструмент розвитку соціокультурної сфери. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2018. № 4. С. 84—89.

2. Яковлев О. В. Зміст соціокультурного проєктування в інформаційну добу: досвід Національної ака-

демії керівних кадрів культури і мистецтв. Культура України. Серія: Культурологія. 2016. № 52. С. 201—211.

3. Хлестун О. С., Букацелі А. В. Управління соціокультурним проєктуванням у середовищі національних меншин України. Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Менеджмент соціокультурної діяльності. 2018. № 1(1). С. 110—123.

4. Калиновський Ю. Ризикогенні чинники соціокультурного розвитку сучасної України. Вісник Дніпровської академії неперервної освіти. Філософія. Педагогіка. 2021. № 1. С. 6—10.

5. Управління проєктами: навчальний посібник до вивчення дисципліни для магістрів галузі знань 07 "Управління та адміністрування" спеціальності 073 "Менеджмент" спеціалізації: "Менеджмент і бізнес-адміністрування", "Менеджмент міжнародних проєктів", "Менеджмент інновацій", "Логістика" / Уклад.: Л.Є. Довгань, Г.А. Мохонько, І.П. Малик. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. 420 с.

6. Калиновський Ю. Ю. Інформаційні технології у соціокультурному проєктуванні сучасної України. Парламентський контроль в умовах децентралізації державної влади та цифрової трансформації в Україні: стан і проблеми: матеріали Першої всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Київ, 30 березня 2021. Київ, 2021. С. 84—88.

References:

1. Martynyshyn, Ja. M. & Kostjuchenko, O. V. (2018), "Project management as a strategic tool for the development of the socio-cultural sphere", *Visnyk Nacionalnoji akademiji kerivnykh kadriv kuljтуры i mystectv*, vol. 4, pp. 84—89.

2. Jakovlev, O. V. (2016), "The content of socio-cultural design in the information age: experience of the National Academy of Managerial Personnel of Culture and Arts", *Kuljtura Ukrajiny. Serija: Kuljturologhija*, vol. 52, 201—211.

3. Khlystun, O. S. & Bukaceli, A. V. (2018), "Management of socio-cultural design in the environment of national minorities of Ukraine", *Visnyk Kyjivskogho nacionalnogho universytetu kuljтуры i mystectv. Serija: Menedzhment sociokuljturnoji dijajlnosti*, vol. 1 (1), pp. 110—123.

4. Kalynovs'kyj, Ju. (2021), "Risk factors of socio-cultural development of modern Ukraine", *Visnyk Dniprovskoji akademiji neperervnoji osvity. Filosofija. Pedagoghika*, vol. 1, pp. 6—10.

5. Dovhan', L.Ye. Mokhon'ko, H.A. and Malyk I.P (2017), *Upravlinnja proektamy [Project management]*, KPI im. Ighorja Sikors'kogho, Kyiv, Ukraine.

6. Kalynovs'kyj, Ju. Ju. (2021), "Information technologies in socio-cultural design of modern Ukraine", *Parlaments'kyj kontrolj v umovakh decentralizaciji derzhavnoji vlady ta cyfrovoji transformaciji v Ukrajinі: stan i problemy: materialy Pershoji vseukrajins'koji naukovo-praktychnoji konferenciji [Parliamentary control in the conditions of decentralization of state power and digital transformation in Ukraine: state and problems: materials of the First All-Ukrainian Scientific and Practical Conference]*, Kyiv, Ukraine, pp. 84—88.

Стаття надійшла до редакції 08.07.2023 р.